

SZ. GARAI Judit — ÚJHELYI Gabriella

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
OROSZ ÉS SZOVJET CSEREKAPCSOLATAINAK
VÁZLATOS TÖRTÉNETE

ОЧЕРКИ ИСТОРИИ КНИГООБМЕНА
БИБЛИОТЕКИ ВЕНГЕРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК
С РУССКИМИ И СОВЕТСКИМИ БИБЛИОТЕКАМИ

BUDAPEST, 1970

SZ. GARAI Judit -- ÚJHELYI Gabriella

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
OROSZ ÉS SZOVJET CSEREKAPCSOLATAINAK
VÁZLATOS TÖRTÉNETE

ОЧЕРКИ ИСТОРИИ КНИГООБМЕНА
БИБЛИОТЕКИ ВЕНГЕРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК
С РУССКИМИ И СОВЕТСКИМИ БИБЛИОТЕКАМИ

BUDAPEST, 1970

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

mb. igazgató:

dr. Rejtő István

Lektorálta:

dr. REJTŐ István

Garai Judit, Sz[abóné] - Ujhelyi Gabriella

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára
orosz és szovjet cserekapcsolatainak vázlatos
története. - Очерки истории книгообмена
библиотеки Венгерской Академии наук с
русскими и советскими библиотеками.

Bp. 1970. 44 p. 24 cm.

[A Magyar Tudományos Akadémia Könyv-
tárának Kiadványai. - Publicationes Biblio-
thecae Academiae Scientiarum Hungaricae, 59.]
ETO 027.2(439.151)MTA:021.852(47)

Alak B/5 - Terjedelem 3,75 (A/5 iv

Megjelenés 1970 - Példányszám 800

Felelős kiadó: az MTA Könyvtárának igazgatója

Bp.V., Roosevelt tér 9.

Készült az MTA Könyvtára házi sokszorosító részlegében.

A Magyar Tudós Társaság 1833. november 11-én tartott nagygyűlésén határozta el, hogy Évkönyvének akkor megjelent első kötetét megküldi más országokban működő tudományos társaságoknak, akadémiáknak. A sokszor idézett körlevél így fogalmazta meg e gesztus célját: "Az 1825/7 beli országgyűlésen kezdett 's azóta folyt hazafiúi önkéntes ajánlásokra épülése után, munkálódásaihoz 1831 ben fogott magyar tudós társaság, évkönyveinek 1 ső kötetét, Uraságtoknak azoni érzéssel küldi meg, melly az egész emberiséget, tudományok' 's művészségek' szeretete által köz lelki atyafiságos nagy egyesületbe vonja. E' mellett ajánlja a magyar tudós társaság a' tudományos dolgokban kész segedelmét 's kikéri Uraságtoknak is, iránta szives hajlandóságát," (A Magyar Tudós Társaság Évkönyvei. 2. köt. 44. p.) A levél szövegéből nyilvánvaló, hogy a Tudós Társaság elsősorban nem könyvbeszerzési szándékkal indítványozta a cserét. Sokkal lényegesebbnek tartotta ennél a tudományos kapcsolatok lehetőségét, hogy híreket kapunk a külföldi tudományos élet eseményeiről, baráti kapcsolatot létesítünk idegen országok tudósaival és intézményeivel.

Ezt a levelet és az Évkönyv egy példányát a bécsi orosz cári követség is megkapta, azzal a kéréssel, hogy továbbítsa a szentpétervári Tudományos Akadémiának. Így vette kezdetét a magyar-orosz tudományos kapcsolatoknak egy kevésbé ismert, de szép és fontos fejezete.

Az Orosz Tudományos Akadémia és Könyvtára az 1833. évben már alapításának 120. évfordulóját ünnepelte. Kiadványcseréjének hagyományai is egy évszázadra nyúltak vissza. Egy 1745-ből származó dokumentum már rendszeres cseréről tesz említést. 1833-ban 40 külföldi intézménynek küldte meg kiadványait. A Magyar Tudós Társaság ajánlatát a szentpétervári Akadémia 1834. május 16-i

közgyűlésén tárgyalta és szívesen fogadta. Ugy határozott, hogy azt elsősorban saját periodikus kiadványainak megküldésével viszonozza. (Az adat az Orosz Tudományos Akadémia közgyűléseinek 1834. évi jegyzőkönyvéből való, amelyet az SzTA leningrádi archívumában őriznek.)

Igy kerültek az Akadémiai Könyvtárba például a szentpétervári Akadémia Bulletin-jének, Szbornik-jának és Memoires-jának folyamai.

Az orosz tudományos élet eseményeiről az érdeklődők a különböző díjak odaitéléséről szóló jelentésekből, az ünnepi ülések beszámolóiból és az éves jelentésekből tájékozódhattak. A tudományos kapcsolatot jellemzi az a támogatás, amelyet az 1830-40-es években Észak-Oroszországban és az Uralban utazó Reguly Antal a szentpétervári Akadémián és annak könyvtárában élvezett.

Az orosz tudományos intézményekkel való cserekapcsolatok szinte ugrásszerű bővülése a Bach-korszak utáni években kezdődött. Az első jelentkező a szentpétervári Societé Imperiale Russe de Géographie volt, amely 1857-ben öt munkájának egyidejű megküldésével kérte a magyar Akadémiát, hogy lépjen vele cserekapcsolatba. Az Akadémia közgyűlése "e nevezetes társaság ajánlkozását szívesen vevén, azt az Évkönyvek, Értesítő, történeti és földirati kiadványai rendes megküldésével határozta viszonzni." (Magyar Akadémiai Értesítő, 1857. 608. p.) A társaság által rendszeresen megküldött kiadványok közül az Izvesztija és a Trudü kötetei mellett nyilvánvalóan a Geograficeszko-Sztatiszticeszkij Szlovar' (Földrajzi Statisztikai Szótár) és az északi expedíciókról beszámoló jelentések voltak a legértékesebbek.

1868-ban a szentpétervári Commission Impériale Archéologique küldte meg az 1865. és 1866. évi Comptes rendus-je egy-egy példányát a rendszeres csere kérésével. Viszonzásul a Magyar Akadémia archeológiai kiadványait kapta meg. Az 1870-től jelentkező Physikalisches Central Observatorium évkönyveit és Repertorium für Meteorologie című időszakos kiadványának kötetait küldte meg.

A moszkvai tudományos intézmények közül először az Imperatorszkoje Arheologiceszkoje Obscsesztvo vette fel a rendszeres

cserét Drevnoszti című tanulmánykötetel elküldésével, 1871-ben. Két évvel később a Société Impériale des Naturalistes is jelentkezett, Bulletin-jeit, valamint a Meteorologische Beobachtungen című kiadványát küldte.

Az észti nép irántunk érzett meleg baráti-rokoni szeretetének tulajdonítható, hogy a dorpatói /Tartu/ Tudós Társaság is az elsők közé tartozott Oroszországban, akik cserekapcsolatot létesítettek a magyar Akadémiával. Az Esthnische Gelehrte Gesellschaft 1871-ben küldte meg Verhandlungen c. kiadványa VI. kötetét, ezt a továbbiakban, a Sitzungsberichte köteteivel és más megjelenő kiadványaival együtt, rendszeresen küldte. Az 1870-es és 1880-as években gyors egymásutánban kérték a cserekapcsolatok felvételét a rigai Gesellschaft für Geschichte und Alterthümer der Ostsee-Provinzen, a moszkvai és a kazáni egyetem, az odesszai Société des Naturalistes de la Nouvelle Russie és a kievi természettudományi társulat. A századfordulón olyan intézményekkel létesültek még rendszeres cserekapcsolatok, mint a moszkvai egyetemi Observatoire Magnétique et Météorologique és a harkovi Société Mathématique.

Az Akadémiai Könyvtár kiterjedt cserehálózatában tehát igen számottevőek voltak az orosz tudományos intézményekkel folytatott kapcsolatok. Az 1890-ben jelentett 166 cseretárs közül 16, 1910-ben 248-ból 24, tehát csaknem 10 % volt orosz. (Összehasonlításképpen: jelenleg 62 szovjet város 152 tudományos intézményével folytatunk csereket, de ez a szám szinte napról-napra nő.) Ha figyelembe vesszük a küldeményekről szóló néhány rendelkezésünkre álló felsorolást is (például az Akadémiai Értesítő egyes évfolyamaiban), bizonyosak lehelnünk abban, hogy a csere útján kapott könyv- és főleg periodikumanyag – bár mennyiségét tekintve az adományok és a kötelespéldányok századvégi tömegében elenyésző lehetett, – tudományos és tudománytörténeti szempontból igen nagy értéket képviselt. Sajnos a könyvtárban a feldolgozó munka, megfelelő munkaerő hiányában, mindig háttérbe szorult; mennyiségében nem tudott lépést tartani az állomány növekedésével, színvonalával pedig nem érte el a kor követelményeit. Így történhetett meg, hogy

ennek az anyagnak egy része ismeretlen maradt az olvasók számára. Az 1906. évi nyomtatott periodikum-katalógus (Folyóiratok és időszakos kiadványok a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában. Budapest, 1906.) mindössze tíz címet jelöl meg, mint Oroszországból származó folyóiratot, köztük a szentpétervári Akadémia Zapiszki, Bulletin, XVIII. századi Acta és Commentarii című kiadványait, nyelv- és irodalomtudományi osztálya Izvesztija-it és Szbornik-jait, a moszkvai Arheologicszeszkoje Obscseszto Drevnoszti című gyűjteményeit, valamint a Vesztnik Evropü évfolyamait. Valamivel gazdagabb a Hellebrant Árpád által összeállított Diplomatariumok és Monumenták a M. Tudományos Akadémia Könyvtárában (Budapest, 1909. MTA). Ez 22 meglévő orosz forráskiadványról számol be, többek között említi a szentpétervári Commission Impériale Archéologique krónika-kiadásait (Letopisz' po Ipatszkomu Szpiszku, 1871; Letopisz' po Lavrentieszkomu Szpiszku, 1872; Polnoe Szobranie Ruszszkih Letopiszzej, 1851-1904) és Actáit.

Az Akadémia mégis bizonyosságát adta, hogy nagyra értékeli ezeket a kapcsolatokat. Az első világháború ugyanis megszakított minden érintkezést a hadállapotba került országok tudományos intézményei között, 1915-ben az Akadémiai Könyvtárnak 157, 1918-ban már csak 87, főleg német és osztrák cserepartnere maradt. Csökkent ezzel együtt a beérkező művek száma is. Hogy azonban a háború miatt megszakadt kapcsolatokat a békekötés után minél gyorsabban és teljesebben fel lehessen újíteni, az Akadémia közgyűlése úgy határozott, hogy kiadványait megfelelő példányszámban félreteszi erre a célra. A felsorolt intézmények között az oroszországiakat is megtaláljuk.

Az Oroszországi Tudományos Akadémia Könyvtára a maga részéről szintén hasonló intézkedést tett.

A háború kimenetele azonban megakadályozta ennek a kicsit naivan optimista számításnak beigazolódását. A háború utolsó éveiben az Akadémiai Könyvtár súlyos válságba került. A csere elakadt, megszakadtak a külföldi vásárlási és előfizetési kapcsolatok. Csökkent a kötelepéldányok beérkezése is. Bár ennek folytán az állomány gyarapodása csaknem megállt, mégsem eny-

hiült a már háború előtt is nyomasztó raktári helyhiány. Megszűnt a lehetősége annak is, hogy az előző években összegyűlt anyag feldolgozását befejezhessék, sőt még nőtt a feldolgozatlan könyvek száma. A Tanácsköztársaság leverése után a válság tovább súlyosbodott. 1920-ban már csak 74 cseretárs jelentkezett, összesen 144 művel. A kötelespéldányok száma a háború előttinek egynegyedére apadt. A pénz vásárlóerejének csökkenése miatt nem lehetett újra megindítani sem a külföldi vásárlásokat, sem az elmaradt folyóiratok előfizetését. Ebben az évben az Akadémiának mindössze 8 kiadványa jelent meg, nem volt tehát új anyag a csere megindításához. A katalogizálás csak a csökkentett, háborús szinten folyt továbbra is, ezért nőtt a felhalmozódó ömlesztett anyag egyre jobban.

A könyvtár csak 1925-ben, Ferenczi Zoltán főkönyvtárnoki kinevezése után kezdett kikerülni végre a válságból; ekkor sikerült ismét biztosítani a külföldi vásárlásokra és a folyóiratok előfizetésére szükséges összeget. Az Akadémia is újra megkezdte kiadói tevékenységét, és az új kiadványokkal fel lehetett élesíteni a cserekapcsolatokat. 1925–38 között 450 intézettel újult fel vagy létesült cserekapcsolat.

A fiatal Szovjetunió könyvtárai természetesen hasonló, sőt még súlyosabb nehézségekkel küzdöttek. Ennek ellenére már nem sokkal a háború után megtették az első lépéseket a kiadványcsere felújítására. Maga Lenin is nagy jelentőséget tulajdonított ennek az ügynek. 1921 nyarán közvetlenül utasította az akkori Rumjancev Múzeum könyvtárát / a mai Lenin könyvtárat/, hogy vegye fel a kapcsolatot az elsőként jelentkező illinois-i egyetemi könyvtárral. 1922-ben megalakult a Szovjet Tudományos Akadémia Könyvtárának Könyvcseré Irodája, amelynek feladata a könyvcseré újjászervezése volt. Ez azonban nem ment könnyen. Mint az SzTA 1925. évi tevékenységéről szóló beszámoló jelentés megállapítja: "A tartozások felszámolása nagyon egyenlőtlenül folyt; egyes államok az akadémiai kiadványok egyetlen példányát sem kapták meg, míg másokat 1914 óta teljes mértékben elláttunk azokkal. Ezen kívül a tartozások ilyen egyszeri megszüntetése nem biztosítaná, hogy nem keletkeznek újabbak, mivel addig, míg befejezzük tartozásaink

telszámolását minden tudományos intézménnyel szemben, amellyel 1914-ig a Tudományos Akadémia cserekapcsolatban állt, a további küldemények természetesen háttérbe kerülnek. Ugyanakkor a kapcsolat hiánya azokkal az intézményekkel, amelyek 1914-től még nem kapták meg kiadványainkat, nagyon kedvezőtlenül tükröződik a külföldről érkező tudományos irodalom mennyiségében." (Otcset o dejatel'noszti AN SzSzsZR za 1925 g. 381. p. Az SzTA Könyvtárának Kézirattárában.)

1925-től a Könyvcseré Iroda a Moszkvában megalakult Kulturális Kapcsolatok Összövetségi Társasága (Vszeszojuznoe Obszcsesztvo Kul'turnüh Szvjazej - röviden VOKSz) fennhatósága alá került. A VOKSz megalakulásáról szóló körlevelet hamarosan megkapta a Magyar Tudományos Akadémia is. Ez a körlevél többek között arról is tájékoztatott, hogy megkezdte működését a VOKSz Könyvcseré Irodája, amely valamennyi szovjet intézménynek a külfölddel való könyv- és folyóirat cseréjét intézi. Záradékában a körlevél hangsúlyozta: "A Társaság reméli, hogy mindazok, akik érdekeltek a háború és a blokád által az évek folyamán megszakadt kulturális kapcsolatok újrafelvételében, a Társaság tevékenységét messzemenően támogatni fogják." (MTA Könyvtára Kézirattára, könyvtári iratok, 132/1925.)

Az idézett jelentés arról is beszámol, hogy 1925-ben a leningrádi Akadémiai Könyvtár megkapta a megfelelő összeget a csere megindításához, s így nagy lendülettel fogott hozzá a tartozások felszámolásához: két hónap alatt több mint 8000 kötetet küldtek el külföldre, összesen 534 címre. A legnagyobb küldemények között említi a jelentés az MTA-nak 1925. május 25-i keltezéssel elküldött 165 kötetet. A kísérfjegyzék tanúsága szerint megkaptuk többek között az Izvesztija 'RAN háború alatt megjelent évfolyamait, az orosz nyelv szótárának 21 füzetét, az Aziatszkij Szbornik 1918-19-es évfolyamát, az ószláv nyelvemlékek öt kötetét, Nagy Péter iratainak (Pisz'ma i bumagi Petra Velikogo) 7 kötetét és még számos értékes kiadványt. Az MTA gyorsan válaszolt a kezdeményezésre: június 24-én küldött el 9 csomag könyvet az Orosz Tudományos Akadémia számára, a VOKSz címére. Ezzel felújult a

tudományos könyvek és folyóiratok cseréje a két Akadémia között.

Még ugyanebben az évben megküldte kiadványait a VOKSZ útján a permi egyetem és Bulletin-jeit a taskenti Középzászlai Egyetem.

A tudományos kapcsolatok a két Akadémia között más vonatkozásban is fejlődésnek indultak. 1925 szeptemberében az SzTA alakulásának 200 éves jubileuma alkalmából megtartott ünnepségeken magyar küldött is résztvett. 1927-ben a X. Nemzetközi Zoológiai Kongresszuson Budapesten 5 főből álló szovjet küldöttség vett részt. "A Szovjetunióknak a Kongresszuson résztvevő tudósai iránt a viszony a legbarátlabb volt, - írja az 1927. évi beszámoló jelentés, - s a jelenlevő orosz zoológusok közül a legidősebb, P. R. Szuskin akadémikus a Kongresszus elnökségében foglalt helyet." (Otcset o dejatel'noszti AN SzSzsZR za 1927 g. 15. p.)

Ugyanakkor azonban sokszor meg nem értésbe, politikai elfogultságba ütközött ez a szépen induló törekvés. 1926 elején Balogh Jenő főtitkár a Jekaterinburgi geofizikai obszervatórium cserekerésével kapcsolatban a következőket jelentette: "Eltekintve attól hogy Akadémiánknak geofizikai kiadványai újabban nincsenek, ezt a könyvcserét azért sem áll módunkban elfogadni, mert az orosz viszonyok felől tájékozott egyik tisztelt társunk közlése szerint az a Swerdloff, akitől ez az intézet nevét vette, az a kommunista agitátor volt, aki annak idején parancsot adott a szerencsétlen cári család meggyilkolására, és az összes ülés nem volt hajlandó ezzel a kommunista intézettel a csereviszonyt elfogadni." (MTA Könyvtára Kézirattára, könyvtári iratok, 89/1926.)

Szerencsére ez a politikai szűklátókörűség még a Horthy-korszakban sem tudta meggátolni az Akadémiai Könyvtár szovjet cserekapcsolatainak széleskörű kibontakozását. Már 1928-ban 23, 1938-ban 50 szovjet tudományos intézménnyel folytatott a könyvtár többé-kevésbé rendszeres kiadványcserét. Az eddig említettek kivül olyan nagy múltú és jóhírű intézmények szerepeltek a listán, mint a moszkvai egyetem, a Moszkvai Akadémiai Könyvtár, az Állami Múzeum, az Ukrán Tudományos Akadémia, a tartui, minszki,

rigai, vilnai, kazáni, leningrádi, ogyesszai egyetemek, az Észt Tudományos Akadémia, a leningrádi Ruszszkoe Geograficseszskoe Obszcseszto, az Insztitut Jazüka i Isztorii Literatüri, az Insztitut Vosztokovedenija és még sok más.

Méltán tekinthetjük egyedülállónak ezt a kiterjedt csereviszonyt az ellenforradalom 25 évében, amikor Magyarország még diplomáciai kapcsolatban sem volt a Szovjetunióval, a politikai és a társadalmi életben a legélesebb diszkrimináció hangját ütötték meg. A Magyar Tudományos Akadémia sajátos helyzetéből következett, hogy cserekapcsolatait a politikai szempontok ellenére is fenn tudta tartani. Ezt a különleges helyzetet igazolják az 1935-ben kiadott folyóirat-lelőhelyjegyzék adatai. (A budapesti könyvtárakba 1935. évben járó folyóiratok címjegyzéke. – Kiadta az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ, Budapest, 1935.) A néhány budapesti könyvtár közül, amelyek egyes szovjet folyóiratokkal és időszakos kiadványokkal rendelkeztek, (például a Statisztikai Hivatal Könyvtára, a Földtani Intézet Könyvtára,) messze kiugrik az Akadémiai Könyvtár 25 olyan címmel, amely csak nála volt megtalálható. Természetesen megkapta továbbra is a Szovjetunió Tudományos Akadémiájától a Dokladü és az Izvesztija köteteit – ezek azonban más könyvtárakban is megtalálhatók voltak. Viszont csak itt volt hozzáférhető például a Jazüki i Müslenie, a Zapiszki Insztituta Vosztokovedenija, a Trudü Insztituta Szlavjano-vedenija, a Bulletin de la Commission pour les Recherches du Soleil c. leningrádi, a Movoznavszto c. kievi, a Jahresbericht der Estnischen Philologie und Geschichte c. tartui és még sok más folyóirat, köztük néhány természettudományi is.

Nyilvánvaló azonban, hogy ez a felsorolás sem lehetett teljes. Ennek legfőbb oka, hogy a feldolgozás ebben az időszakban szinte semmivel sem állt jobban, mint ötven évvel korábban. Számtottevő volt a feldolgozatlan anyag mennyisége is, de még ennél is súlyosabbá tette a helyzetet, az hogy az állomány katalogizálása a még Hunfalvyék által az 1860-as években megállapított, már a századforduló követelményeit sem kielégítő módon történt. A szakok körülhatárolásának pontatlansága, az inventáriumok áttekinthe-

tellensége, a sok hiányzó adat a lapokból álló katalógusban és más hibák miatt a könyvtár állományának nagy része teljesen felátlatlan és hozzáférhetetlen volt, bár Szinnyei József főkönyvtárnok nagy erőfeszítéseket tett az áldatlan állapot megszüntetésére, a feldolgozatlan anyag felállítására és katalogizálására.

A Szovjetunióval kialakult kapcsolatnak a II. világháború és Magyarország hadbalépése vetett véget. A Könyvtárnak címzett utolsó küldemény 1941-ben érkezett a Szovjetúnióból.

Budapest ostroma alatt az Akadémia igen veszélyes helyen álló épületét komoly károk érték. Különösen súlyosak voltak a sérülések a könyvtárnak a Dunára néző helyiségeiben. Ezt a részt ugyan szerencsére tűz nem érte, /a fölötte lévő termék kiégett!/, de a könyvvállványok összedőltek, a könyvek leborultak, kiszóródtak és a dobozokban őrzött katalóguslapok a romok közé keveredtek. Mindent törmelék és por borított. Mellich János főkönyvtárnok szerint például a "Szláv Irodalom" szakból minden ötödik könyv hiányzott. Magának a könyvtárnak a helyreállításához is évek kellettek; az anyag újrendezését, az újjáépítést nagyon megnehezítette az Akadémia gazdasági alapjainak megrendülése, az infláció, a munkaerőhiány. Súlyos terhet jelentett 1945–46-ban sokszor még a kötelempéldányok portóköltségének fedezése is.

Ebben a könyvtárat csaknem szétzúléssal fenyegető helyzetben az újjáéledés reményének legfőbb támaszai között kell nyilvántartanunk azt a 65, különböző országbeli tudományos intézményt, amely 1946-ban csaknem teljesen viszonzatlanul is elküldte kiadványait könyvtárunknak. Ebben az évben és még a rákövetkezőkben is az Akadémiának csupán néhány Hungarica Actája, később ezenkívül egy-két egyéb kiadványa jelent meg. Az 1947. június 8-i közgyűlésen Voinovich Géza főtítkárról így számolt be: "Könyvtárunk elveszti korszerű színvonalát; újabb művekkel való kiegészítése elmarad. Ötszáznál több külföldi tudományos intézettel állunk kapcsolatban; a kapcsolat a legtöbbször felújult, számos intézmény rendszeresen küldi kiadványait, de mi nem tudjuk viszonzni, így féltő, hogy a csere lassan abbamarad." (Akad. Ért. 1947. LV. köt. 479. füz. 15. p.) Bár az adatok pontatlanok, s a félelem sem

tejesen indokolt, ez a beszámoló az akkori súlyos problémákat mégis igen jól szemlélteti.

Az elsőként helyreállt cserekapcsolatok között ismét ott találjuk a szovjet tudományos intézményeket. Az SZTA Elnöksége már 1945-ben utasította a könyvtárát a megszakadt kapcsolatok rendezésére. A blokád ével után ez nem is volt könnyű feladat: a nyilvántartásokat például Moszkvába evakuálták, onnan kellett visszahozni. 1946 végére mégis rendszeresen küldték már partnereiknek a Szovjet Tudományos Akadémia kiadványait, bár a külföldről beérkező anyag mennyisége még jelentéktelen volt. 1949-ben már 1412 tudományos intézménynek küldte meg a könyvtár a szovjet akadémiai kiadványokat, ezek közül 243 volt a népi demokratikus országokban. (Isztorija Biblioteki Akademii Nauk SzSzsZr, Moszkva, 1964. Nauka, 558. p.) 1950 és 1956 között a leningrádi Akadémiai Könyvtáron keresztül folyt a köztársasági akadémiák könyvcseréje is.

Az MTA Könyvtára elsőként helyreállt cserekapcsolatai között találjuk a taskenti Középázsiai Egyetemet és a permi Biológiai és Földrajzi Intézetet is.

A Szovjet Tudományos Akadémia Könyvtárának gesztusával új jellegű kapcsolat kezdődött a Szovjetunió és a népi demokráciák könyvtárai között. A kiadványcserét ezek után nemcsak a tudományos kapcsolatok egyik nem túl fontos formájának és a könyvtárak beszerzési forrásának, tehát gazdasági kapcsolatnak tekintették, hanem a kölcsönös baráti segítség és együttműködés formájának is.

A felszabadulás utáni években egyre gyakrabban merült fel a Magyar Tudományos Akadémián belül is az igény a Szovjetunióval való tudományos kapcsolatok bővítésére. Elsőnek 1947-ben Grekov történészprofesszor akadémikust hívta meg előadás tartására a magyar Akadémia, a későbbiekben az ilyen kezdeményezések száma egyre nagyobb lett.

A könyvtárban is hasonló törekvéseket tapasztalhattunk. Bár az állomány orosz és szovjet anyagának teljes felmérése még nem történetelt meg, máris megpróbálták egyes hiányok pótlását: 1946-

ban a Szovjet Tudományos Akadémia Könyvtárától a Szovjet Enciklopédia hiányzó kötetelt kérték a meglévő 41 kötet kiegészítésére, majd 1947-ben, az akkori moszkvai nagykövet közvetítésével, kérték még ezen kívül az orosz klasszikusok (elsősorban Puskin és Gorkij) kiadását, Lenin műveinek 40-kötetes kiadását, szótárakat, különösen Usakov négykötetes szótárát.

1949-ben a Szovjet Műveltség Hónapja alkalmából az Akadémiai Könyvtár kiállítást rendezett az MTA orosz és szovjet tudományos kapcsolatainak történetéből. A kiállítást ismertető nyomtatott tájékoztató többek között közli, hogy a könyvtár 15 szovjet város 25 intézményével folytat csereviszonyt, s ezekből 92-féle időszaki kiadványt kap meg rendszeresen. Meg kell jegyezni, hogy ebben a számban már együtt szerepelnek a leningrádi akadémiai, egyetemi és a kievi egyetemi intézmények, (Szovetszko-vengerszkaja vüsztavka v Biblioteke VAN - Szovjet-magyar kiállítás az MTA Könyvtárában, Bp. 1949.)

Az ilyen időközönként jelentkező, elszigetelt törekvéseknek az Akadémiát újjászervező XXVII/1949. t. c. vetett véget, amely az Akadémiát most már valóban a népi demokratikus Magyarország tudományos életének, az országban folyó tudományos kutató munkának irányítójává tette.

A Magyar Tudományos Akadémia átszervezése gyökeres változást hozott a könyvtár munkájában is. Az eredményekért azonban még harcolni kellett. 1952. május 17-én kelt jelentésében Scher Tibor, a könyvtár igazgatója így számol be az 1951. évi cserekapcsolatokról:

"Új munkamenetet és új munka módszereket alkalmaztunk a külföld tudományos akadémiáival, illetve társulataival folytatott csere kiépítésében is. Aktív levelező tevékenységünk, az Acták hiányában cserébe kért más magyarországi anyag gyors beszerzése és továbbítása, általában a régi Akadémia öletszerű, passzív csere-tevékenységével szemben - a régi és új kapcsolatok céltudatos kiépítése jelentős eredményeket hozott: 1950-ben 480 külföldi tudományos intézettől 943 periodika érkezett be rendszeresen. 1951-ben 1022 intézettől 1559. (Ezen felül még 1208 önálló mű is befutott.)

Az egész anyag értéke már eddig megközelíti a 12 000 dollárt, bár mintegy 450-féle, az 1951. évi csere anyagához tartozó kiadvány érkezése még csak ezután várható. - Cserekapcsolataink még eredményesebben alakulhattak volna, ha a részünkről küldött Acták rendszertelen és késedelmes megjelenése nem hátráltatta volna munkánkat." (Akadémiai Levéltár, könyvtári iratok, 585/1952)

Az ebben az évben beérkezett 1562 folyóirat közül 211 volt szovjet. A könyvtár rendszeres vásárlások útján is igyekezett kiegészíteni orosz és szovjet könyvanyagát: 1950–51-ben külön kollektora kutatta ebből a célból a moszkvai könyvkereskedéseket és antikváriumokat - sajnos nem sok eredménnyel, mivel a hiányzó könyvek már ott is elfogytak. Sok könyvet vásárolt a Horizont könyvesboltban is; néhány évig szovjet anyagának nagyobb részéhez vásárlások útján jutott a könyvtár.

1952 elején a Szovjet Tudományos Akadémia egy sor intézkedést tett a népi demokratikus országok tudományos akadémiáinak segítésére. Ezek közé az intézkedések közé tartozott az a különhatározat is, amelyben az SzTA Elnöksége utasította az SzTA Könyvtárát, hogy bővítse cserekapcsolatait a Kínai Népköztársasággal, a Német Demokratikus Közlársasággal és Magyarországgal.

A Magyar Tudományos Akadémia 1953-ban az addigi tapasztalatokat felmérve, a 715. B/1953. sz. határozatában fektette le a könyvtár további munkájának irányelveit. A gyűjtőkörre vonatkozó II. rész 3. pontja így szól: "Gyűjti a szovjet tudomány minden területén megjelenő újdonságokat és régebbi műveket; e téren a teljességről csak kivételesen és akkor is csak valamely akadémiai intézet javára mond le." Ennek a főleg kiadványcserén alapuló határozatnak eredményeként tehát végső soron az Akadémiai Könyvtárban és hálózatában minden tudományos értékű szovjet mű megtalálható lesz.

Egyre nagyobb jelentőségre tett szert ezért az évek során a csere, mint a szovjet könyvek és folyóiratok beszerzésének forrása: 1955-ben a Szovjetunió 69 tudományos intézményével folytattunk cserét, s a küldött 568 sorozat Actáért 422-féle folyóiratot

és 1742 kötet könyvet kaptunk. A könyvtár igazgatósága örömmel jelentette, hogy a csere által "...olyan kiadványokhoz, amelyek könyvárusi forgalomba nem kerülnek, vagy ott már hozzáférhetetlenek, mint például az Örmény Akadémia által küldött, ...XVIII. századi és XIX. század eleji petrográdi kiadványokhoz" jutott a könyvtár. (1955. évi beszámoló jelentés, az MTA Könyvtára igazgatóságán.)

1955-ben lépett a könyvtár cserekapcsolatba az egyik legnagyobb moszkvai könyvtárral, az 1921 óta fennálló, érdekes történetű Idegennyelvű Irodalom Állami Könyvtárával. A cserét kezdeményező, 1954. dec. 30-án kelt moszkvai levél elmondja: "Könyvtárunk feladata a szovjet olvasó megismertetése a külföldi irodalommal. Különös figyelmet fordítunk a népi demokratikus országok irodalmával folytatott munkára. Ezért könyvtárunk, amelynek állományában körülbelül 2 millió kötet könyv található 62 idegen nyelven, arra törekszik, hogy a magyar nyelvű irodalmat kimerítően beszeresse." A levél olyan irodalmat kér, amely a szocializmus építését ismerteti hazánkban, történeti, földrajzi, eredeti irodalomtörténeti, nyelvtudományi, művészettörténeti, könyvtártudományi és természettudományos munkákat, az akadémiai intézetek és más tudományos intézmények kiadványait. (Vseszojuznaja Goszudarsztvennaja Biblioteka Inosztrannoj Literaturii könyvbeszerzési osztályának irattárában.)

A szovjet köztársasági tudományos akadémiák könyvtárai 1956-tól kezdve folytatnak önálló cserét, többek között az MTA Könyvtárával is. A tőlünk származó tudományos irodalmat mindennél szívesen fogadják: L.H. Vaszszerman a Bibliotecsno-Bibliograficseszkaja Informacija c. folyóirat 38. számában meglelégedéssel említi, hogy az Azerbajdzsán Tudományos Akadémia Könyvtára az MTA Könyvtárától a magyar akadémiai kiadványokból kötelepéldányt kap (117. p.), M.E. Nizsaradze, a grúz Akadémiai Könyvtár részéről ugyanott az akadémia munkatársainak kérésére csere útján beszerzett legértékesebb kiadványok között említi meg Moravcsik Gyula Bizantinoturcica-ját, Pogány Ö. Gábor: "Magyar festészet a XX. században" c. művét és Major Máté "Építészettörténetét". (125. p.)

A Szovjet és a Magyar Tudományos Akadémia 1957. április 20-án kelt egyezménye a két akadémia közötti tudományos együttműködésről (az első, azóta évről-évre megújított egyezmény) nem tartotta szükségesnek, hogy a cserekapcsolatok formáján változtasson. A II/8. pont kimondja: "A könyv- és folyóirat-cserét, valamint a nemzetközi kölcsönzés alapján történő könyvküldést egyfelől a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, másfelől a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Társadalomtudományi Alapkönyvtára valószínűleg közvetlen megállapodás alapján." Ennek a most is érvényben lévő megállapodásnak alapján az Akadémiai Könyvtár minden szovjet akadémiai kiadványt megkap, mégpedig a társadalomtudományi és filológiai műveket Moszkvából, az SZTA Társadalomtudományi Alapkönyvtárától, az alkalmazott- és természettudományos munkákat pedig a leningrádi Akadémiai Könyvtártól.

Az MTA Könyvtára a maga részéről szintén megküldi a magyar Akadémia valamennyi kiadványát a két könyvtárnak a számukra szükséges példányszámban. 1964-ben például 82-féle folyóirat összesen 237 példányát küldte el Leningrádba. A szovjet tudományos könyvtárakban a legnagyobb érdeklődéssel az Akadémiai Kiadó idegen / orosz, angol, német, francia / nyelvű kiadványait fogadják, így a folyóiratok közül igen nagyra értékelik az Actákat.

A technika fejlődésével a könyvcserének egy új formája is kialakult: a mikrofilmek cseréje. 1969-ben az SZTA moszkvai Társadalomtudományi Alapkönyvtára például az Akadémia Történettudományi Intézete kívánságára, két tételben összesen 312, XVI-XX. századbéli történelmi munka, köztük forráskiadások, monografikus művek, folyóirat-évfolyamok, teljes fotómásolatát kérte az Akadémiai Könyvtártól. A több mint 50 000 mikrofilm-felvételért az MTA Könyvtára cserébe főleg az 1920-as években kiadott szovjet irodalmi folyóiratok fotómásolatainak megküldését kérte.

Az MTA Elnöksége időről-időre megvizsgálja a könyvtár cserekapcsolatainak alakulását. Az 1961-ben elvégzett felmérés után a május 25-i ülésen elfogadott elemzés a csere alapelveként leszögezi (csak az idevonatkozó pontokat idézzük): "1. Az akadémiaikkal, nagy tudományos társulatokkal és azokkal a tuda-

mányos központokkal, amelyek különös érdeklődést mutatnak a magyar tudomány és kultúra iránt, a cserét elsősorban tudományos kapcsolatnak tekintik. A csere-küldemények egyenértékét ezekben az esetekben az általános nemzetközi gyakorlatnak megfelelően kevéssé mérlegeli. 2. A szocialista államok közötti cserét kölcsönös segítség nyújtásnak tekintik. A csereegyenleg pozitív vagy negatív volta az egymást segítő államok kiadvány szintjének viszonyát jelzi csak. ...5. Az állami kultúrális egyezmények és a szocialista államok akadémiai tudományos együttműködési egyezményeinek keretében folytatott csere az állami, illetőleg az akadémiai egyezmények kiegészítő része." (MTA Könyvtára, ig. irattár, 337/1962.) Külön foglalkozik az elemzés az akadémiai kutatóintézetek csere-tevékenységével, ahol a hangsúly a tudományos együttműködésre esik; ezt a cserét egyébként az MTA Elnökének 3/1960.MTA/A. K. 2. sz. utasítása szabályozza.

Nyugodtan állíthatjuk az eddigiek alapján, hogy az Akadémiai Könyvtárnak Magyarországon egyedülálló orosz és szovjet tudományos könyvgyűjteménye van. Nyilvánvaló, hogy a könyvtár ezen gyűjteményének és a csereben szerzett tapasztalatainak elismerését jelenti az Országos Széchényi Könyvtárnak és a Budapesti Egyetemi Könyvtárnak az MTA Könyvtárával 1964-ben, a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtári Osztálya kezdeményezésére kötött megállapodása, amely az Akadémiai Könyvtárat az általános nyelvészet és irodalom, és ezen belül, többek között, a szlavisztika alapkönyvtárává is nyilvánítja.

Венгерское Научное Общество (впоследствии Венгерская Академия наук) на общем собрании 11-го ноября 1833 г. приняло решение о посылке изданного в том году первого тома своего "Ежегодника" действующим в других странах научным обществам, академиям. Сопроводительное письмо, уже и до сих пор часто цитированное, так определило цель этого жеста: "Венгерское Научное Общество, начавшее работать в 1831 году, благодаря патриотическим добровольным пожертвованиям 1825-27 гг. и позже, посылает первый том своего Ежегодника Вам, Господа, с чувством, которое объединяет все человечество в одно большое родственное общество любовью к науке и искусствам. Кроме того, Венгерское Научное Общество предлагает Вам свою помощь в научных делах и просит Вашей готовности ответить нам тем же." /1/ По тексту письма видно, что Научное Общество предлагало обмен в первую очередь не с целью получения книг. Оно считало намного существеннее этого возможность научных связей, проникновение в свет вестей о результатах нашей науки, получение известий о событиях заграничной научной жизни, установление дружественных отношений с заграничными учеными и учреждениями.

Это письмо, вместе с экземпляром "Ежегодника" получило и русское императорское посольство в Вене, с просьбой о пересылке петербургской Академии наук. Так началась малоизвестная, но ценная и важная глава русско-венгерских научных связей.

В 1833 г. Российская Академия наук и ее библиотека праздновали уже 120-ую годовщину своего основания. Целое столетие обменивались они и своими изданиями. С 1745-ого года имеется документ, в котором говорится о систематическом обмене. В 1833 г. РАН послала свои издания 40 иностранным учреждениям. Предложение Венгерского Научного Общества было обсуждено и принято на общем собрании 16-го мая 1834 года. Собрание решило ответить посылкой, в первую очередь, своих периодических изданий. (Данные из протокола 1834 г. РАН в ленинградском архиве АН СССР.) Так попали в Библиотеку ВАН, например, годовые комплекты *Bulletin*, *Memoires*, Сборника петербургской Академии наук. О событиях русской научной жизни интересующиеся могли получить информацию по докладам о присуждении научных премий, по отчетам торжественных заседаний и годовым отчетам. Научную связь характеризует поддержка со стороны Петербургской Академии и библиотеки ее, оказанная путешественнику в 1830-40-х годах в Северной России и по Уралу венгерскому ученому Анталу Регули.

Быстрое расширение обменных связей с русскими научными учреждениями началось с конца 50-х годов прошлого столетия. Первым партнером оказалось петербургское Географическое Общество, которое в 1857 г., одновременно с посылкой пяти своих изданий, просило ВАН вступить с ним в обменную связь. Общее собрание Академии "приветствовав предложение этого известного общества, решило ответить на него систематической посылкой Ежегодника, Сообщений, исторических и географических изданий." /2/ Среди регулярно посылаемых Обществом изданий самыми ценными были, несомненно, кроме томов "Известий" и "Трудов", "Географически-статистический словарь" и доклады об экспедициях на Север.

В 1868 году петербургская Археологическая Комис-

сия прислала экземпляр своего *Compte Rendu* 1865 и 1866 гг., предложив систематический обмен; в обмен она получила археологические издания ВАН, Центральная Физическая Обсерватория с 1870 г. посылала свои ежегодники и тома периодически выходившего *Repertorium für Meteorologie*.

Среди московских научных учреждений первым начало систематический обмен Императорское Археологическое Общество; оно в 1871 г. прислало свои сборники "Древности". Через два года отозвалось и Общество Любителей естествознания, которое прислало свои Бюллетени, а также свое издание *Meteorologische Beobachtungen*.

О теплом, дружественном отношении к нам эстонского народа свидетельствует то, что и дерптское Научное Общество установило связи с венгерской Академией среди первых в России. Оно в 1871 г. послало 6-й том *Verhandlungen der Estnische Gelehrten Gesellschaft* и это издание вместе с томами *Sitzungsberichte* и другими своими трудами в дальнейшем высылало нам уже систематически. В 70-80-тых годах один за другим предложили обмен рижский *Gesellschaft für Geschichte und Alterthümer der Ostsee Provinzen* Московский и казанский университеты, тифлисская Физическая Обсерватория, дерптский университет, одесское и киевское общества естествознания. На рубеже этого столетия установилась систематическая связь еще и с такими учреждениями как Магнетическая и Метеорологическая обсерватория Московского университета, казанское Общество Археологии, Истории и Этнографии, Библиотека Петербургского университета, Лазаревский институт в Москве; немного позже с иркутской Магнетической и Метеорологической обсерваторией, харьковским Математическим Обществом.

Таким образом, в обменной сети Библиотеки Академии большое значение имели связи с русскими научными учреж-

дениями. В 1890 г. среди 166 партнеров 16, в 1910 г. из 248 — 24 были русскими, значит, почти 10. (Для сравнения: в 1967 г. наша библиотека имела книгообмен со 152 научными учреждениями в 62-х советских городах, но это число возрастает с каждым днем.) Если принять во внимание несколько имеющихся в нашем распоряжении перечислений (например, в некоторых томах *Akadémiái Értésítő*) мы можем быть уверены в том, что полученные путем обмена книги и, главным образом, журналы — хотя по количеству этот материал среди дарований и обязательных экземпляров конца столетия был незначительным, — с точки зрения науки и истории науки были очень ценными. К сожалению, обработка книг из-за отсутствия соответствующей рабочей силы в библиотеке оставалась на заднем плане: по количеству она не могла догнать рост фонда, а по уровню не могла сравниться с потребностями времени. Поэтому часть этого материала осталась незнакомой для читателя. Печатный каталог библиотеки 1906 г. /3/ в списке российских журналов указал только десять названий, среди них Записки, Бюллетени петербургской Академии, ее Акты и Комментарии восемнадцатого века, Известия и сборники отдела языкознания и литературоведения, "Древности" московского Археологического Общества, а также годовые комплекты "Вестника Европы". Немного богаче его список, составленный Арпадом Хеллебрантом /4/. Этот список учитывает 22, имеющихся в библиотеке русских изданий исторических источников, между прочими и хроники, опубликованные петербургской Археологической Комиссией (Летопись по Ипатскому списку, 1871; Летопись по Лаврентьевскому списку, 1872; Полное Собрание Русских Летописей, 1851—1904), а также ее Акты.

Но Венгерская Академия наук все-таки показала, что она высоко ценит эти связи. Первая мировая война оборвала все отношения между научными учреждениями вою-

ющих стран. К 1915 г. у Библиотеки ВАН осталось 157, а к 1918 г. уже только 87 партнеров, главным образом, немецких и австрийских. Вместе с этим уменьшилось и число полученных книг. Но для того, чтобы после заключения мира как можно быстрее восстановить все связи, оборванные из-за войны, общее собрание Академии решило откладывать определенное количество своих изданий для этой цели. Среди перечисленных учреждений, с которыми хотели восстановить прерванную связь, можно найти и русские.

Библиотека Российской Академии наук со своей стороны тоже приняла такие же мероприятия.

Но исход войны воспрепятствовал осуществлению этого несколько наивно оптимистического плана. В последние годы войны Библиотека ВАН пережила тяжелый кризис. Обмен приостановился, обрывались связи и заграничные покупки и абоненты. Уменьшился приток обязательных экземпляров. Но, хотя рост фонда почти остановился, это не облегчило создавшегося уже перед войной тяжелого положения из-за отсутствия места в книгохранилище. Прекратилась и возможность обработки материала предшествующих лет, более того, число необработанных книг увеличилось. Кризис стал еще тяжелее после свержения Венгерской Советской Республики. В 1920 г. библиотека получила уже только 144 тома от 74 партнеров. Число обязательных экземпляров уменьшилось на четверть по сравнению с годовым количеством перед войной. Из-за девальвации нельзя было начать заграничные покупки, снова выписать журналы. В том году было выпущено только 8 изданий Академии наук и, таким образом, не было нового материала для возобновления обмена.

Только в 1925 г., с назначением Золтана Ференци на должность старшего библиотекаря, библиотека стала выходить из этого кризиса, когда опять удалось обеспечить средства, необходимые для заграничных покупок книг и выписки журналов. Академия наук снова начала свою изда-

тельскую деятельность, а с новыми изданиями можно было возобновить обмен. В 1925-38 гг. возобновилась или была начата новая связь с 450 учреждениями.

Библиотеки молодой Советской России встретили, конечно, еще больше затруднений, но все-таки они скоро после войны сделали первые шаги для возобновления обмена. Ленин сам придавал этому делу очень серьезное значение. Летом 1921 г. он дал непосредственное поручение Библиотеке Румянцевского музея (ныне Библиотека им. В. И. Ленина), чтобы она организовала обмен с научными библиотеками зарубежных стран, по поводу письма университетской библиотеки в Иллинойсе. В 1922 г. было основано Бюро книгообмена Библиотеки Советской Академии наук, главной задачей которого было возобновление книгообмена. Но это было очень трудно. Как говорится в отчете о деятельности АН СССР за 1925 г.: "Ликвидация задолженности протекала крайне неравномерно - некоторые государства не получали ни одного экземпляра академических изданий, в то время, как другие удовлетворялись ими с 1914 г. по день отправки в полной мере. Кроме того такое ударное погашение задолженности не обеспечивало от ее возникновения снова, так как до завершения всей ликвидации по отношению ко всем иностранным учреждениям, состоявшим до 1914 г. в обмене с АН, повторные отправки естественно отходят на второй план. В то же время отсутствие связи с учреждениями, еще не получившими от АН изданий с 1914 г., крайне неблагоприятно отражалось на размере присылаемой из заграницы ученой литературы." /5/

С 1925 г. Бюро книгообмена стало отделом созданного в Москве Всесоюзного общества культурных связей. Вскоре получила циркуляр о его создании и ВАН. В циркуляре между другими информацией сообщалось и о том, что начинает свою деятельность и бюро книгообмена ВОКС-а, которое будет ведать всеми делами заграничного книгооб-

мена всех советских научных учреждений. В заключении в циркуляре подчеркивалось: "Общество надеется, что все, кто заинтересован в возобновлении культурных связей, прерванных в прошедшие годы, будут существенно поддерживать деятельность Общества." /6/

В отчете АН СССР за 1925 г. говорится и о том, что в этом году Библиотека АН получила ассигнования, нужные для возобновления обмена, и она в течение двух месяцев выслала за границу свыше 8000 экземпляров. Среди самых больших посылок упоминает отчет о тех 165 томах, которые были посланы Венгерской Академии наук 25-го мая т.г. Согласно списку посланных изданий, библиотека получила изданные за годы войны номера Известий РАН, 21 выпуск словаря русского языка, номера Азиатского Сборника за 1918-19 гг., пять томов изданий памятников старославянского языка, 7 томов "Писем и бумаг Петра Великого" и еще много ценных изданий. ВАН быстро ответила на инициативу: 24-ого июня послала свои книги в адрес ВОКС-а для Академии наук. Таким образом, возобновился обмен научных книг и периодики между академиями.

Еще в этом же году прислал свои издания посредством ВОКС-а пермский университет и свои Бюллетени Среднеазиатский университет в Ташкенте.

Научные связи академий стали развиваться и в других отношениях. В сентябре 1925 г. на праздновании 200-го юбилея РАН присутствовал и венгерский делегат. На X-ом Международном Зоологическом конгрессе в 1927 г. в Будапеште участвовала советская делегация из 5 членов. "Отношение к ученым СССР, участвовавшим на Конгрессе, - говорится в Отчете за 1927 г. - было самое дружелюбное, и акад. П. П. Сушкин, оказавшийся старейшим из присутствующих русских зоологов, занимал место в президиуме Конгресса." /7/

Но через некоторое время эти хорошие начинания встретились с непониманием, политическими предрассудка-

ми. В начале 1926 г. генеральный секретарь ВАН Ене Ва-лог, в связи с просьбой екатеринбургской Геофизической обсерватории начать обмен, докладывал следующее: "Не-смотря на то, что наша академия сейчас не имеет геофи-зических изданий, этот обмен мы не можем принять и по-тому, что, по сообщениям нашего уважаемого коллеги, зна-ющего русское положение, тот Свердлов, именем которого это учреждение названо, был коммунистическим агитатором, издавшим приказ убить несчастную царскую семью, и общее собрание не согласно начать обмен с этим коммунистичес-ким учреждением." /8/ К счастью, от внимания "знающего русское положение коллеги" ускользнуло то, что здание ВОКС-а стояло в Москве на площади Свердлова, а Россий-ская Академия наук работала в городе, названном именем Ленина.

Неприятельскими настроениями было рождено, оче-видно, и письмо генерального секретаря от 8-ого апреля 1927 г., в котором он просил старшего библиотекаря оце-нить полученные от некоторых советских учреждений изда-ния, "так как - писал он, - я боюсь, что наши издания намного ценнее этих изданий, которыми мы не можем поль-зоваться и из-за языковых трудностей." /9/

К счастью, эта враждебная политическая узости да-же во время хортистского режима не могла препятствовать широкому разворачиванию советских связей Библиотеки ВАН. Библиотека вела более или менее постоянный обмен изда-ниями в 1928 г. - с 23, до 1938 г. - с 50 советскими на-учными учреждениями. Среди них были кроме уже упомяну-тых такие известные учреждения как Московский универси-тет, Библиотека АН в Москве, Государственный музей, АН Украины, университеты в Перми, Минске, Казани, Ленин-граде, Одессе, Русское Географическое общество в Ленин-граде, Институт языка и истории литературы, Институ-т Востоковедения и много других.

ми. В начале 1926 г. генеральный секретарь ВАН Ене Ва-
лог, в связи с просьбой екатеринбургской Географической
обсерватории начать обмен, локализуя следующую: "Не-
смотря на то, что наша академия сейчас не имеет геофи-
зических изданий, этот обмен мы не можем принять и по-
тому, что, по сообщению нашего уважаемого коллеги, зна-
ющего русское положение, тот Свердлов, именем которого
это учреждение названо, был коммунистическим агитатором,
издавшим приказ убить несчастную царскую семью, и более
собрание не согласено начать обмен с этим коммунистичес-
ким учреждением." /8/ К счастью, от внимания "знающего
русское положение коллеги" ускользнуло то, что здание
ВУС-а стояло в Москве на площади Свердлова, в России-
ская Академия наук работала в городе, названном именем
Ленина.

Неприятельскими настроениями было рождено, оче-
видно, и письмо генерального секретаря от 8-ого апреля
1927 г., в котором он просил старшего библиотекаря опе-
нить полученные от некоторых советских учреждений изда-
ния, "так как - писал он, - я боюсь, что наши издания
намного ценнее этих изданий, которыми мы не можем поль-
зоваться и из-за языковых трудностей." /9/

К счастью, эта враждебная политическая уаость да-
же во время хортистского режима не могла препятствовать
широкому разветвлению советских связей Библиотеки ВАН.
Библиотека веда более или менее постоянный обмен изда-
ниями в 1928 г. - с 23, до 1938 г. - с 50 советскими на-
учными учреждениями. Среди них были кроме уже упомяну-
тых такие известные учреждения как Московский универси-
тет, Библиотека АН в Москве, Государственный музей, АН
Украины, университеты в Пермь, Минске, Казани, Ленин-
граде, Одессе, Русское Географическое общество в Ленин-
граде, Институт языка и истории литературы, Институт
Босковедения и много других.

ледню посылку из Советского Союза библиотека получила в 1941 году.

Во время боев за Будапешт здание Академии, которое стояло в очень опасном центральном месте города на берегу Дуная, потерпело тяжелые повреждения. Особенно тяжелыми они были в помещениях библиотеки с окнами на реку. Пожара здесь, к счастью, не было (сгорели залы на втором этаже, над библиотекой), но попадали книжные полки, свалились книги, вывалились и смешались с обломками каталожные листы. Все было покрыто пылью и обломками. По докладу старшего библиотекаря Яноша Мелиха, из книг раздела Славянская литература (по старой классификации библиотеки) не оказалось на месте каждой пятой. Потребовалось несколько лет и на восстановление библиотеки; реконструкции здания, приведению в порядок библиотечного фонда препятствовали экономические трудности ВАН, инфляция, недостаток рабочей силы. В 1945-46 гг. часто представляла даже оплата почтовых расходов.

В этом положении, грозившем библиотеке полным разпадом, опорой надежды на возрождение были бескорыстные жесты 65 научных учреждений, которые в 1946 г. почти без всякого возмещения прислали свои издания нашей библиотеке. В этом и последующих годах Академия наук издала только несколько своих "Акт", а затем еще несколько других изданий. На общем собрании 8-ого июня 1947 г. генеральный секретарь Г. Войнович докладывал: "Наша библиотека теряет свой современный уровень; отстает ее пополнение новыми произведениями. Мы были в связи с более, чем 500 научными учреждениями; связь с большинством их возобновились, много учреждений систематически посылают нам свои издания, но мы не можем ответить на эти посылки, и боюсь, что обмен прекратится." /11/ Хотя данные не точны, и боязнь была не совсем оправданной, все же, этот доклад говорит о трудных проблемах того времени.

Среди первых возобновленных связей опять находим советские научные учреждения. Президиум АН СССР уже в 1945-ом году дал указание ленинградской библиотеке нормализовать связи. После блокады это было трудным заданием; картотеки, например, были увезены в Москву, надо было их вернуть. Все-таки, к концу 1946 г. библиотека уже систематически рассылала партнерам издания Советской Академии наук, хотя количество полученных ею из других стран книг было еще незначительным. В 1949 году она рассылала советские академические издания уже 1412 научным институтам, из которых 243 были в странах народной демократии. /12/ От 1950 до 1956 года и обмен Республиканских академий наук проводился через Библиотеку АН в Ленинграде.

Среди первых советских партнеров Библиотеки ВАН после войны найдем и ташкентский Среднеазиатский университет и пермский Биологический институт.

Дружественным жестом Библиотеки АН СССР начались между библиотеками Советского Союза и стран народной демократии отношения нового характера. Обмен изданиями стали рассматривать уже не только малозначительной формой научных связей и источником комплектования, то есть экономическим средством, но и формой дружественной взаимопомощи и сотрудничества.

В эти годы все чаще проявлялись запросы на расширение советско-венгерских научных связей и внутри ВАН. Венгерская Академия наук первым пригласила прочесть доклад советского историка академика Грекова, а в последствии число таких начинаний все возрастало.

Такие стремления были и в библиотеке. Хотя нельзя было еще полностью измерить русскую и советскую часть библиотечного фонда, все же были уже попытки пополнить некоторые ее пробелы: в 1947 г. Библиотека ВАН попросила у АН СССР недостающие тома Большой Советской Энцик-

лопедии, а в 1947 году через венгерского посла в Москве просили кроме этого прислать издания классиков русской литературы (Пушкина и Горького), 40-томное издание произведений Ленина, словари и, в первую очередь, четырехтомный словарь толковый Ушакова. В 1949 году по случаю Месячника Советской Культуры Библиотека ВАН устроила выставку по истории русских и советских научных связей Академии наук Венгрии. Брошюра-справочник об этой выставке дает информацию и о том, что библиотека проводит обмен с 25 научными учреждениями в 15 советских городах и получает от них систематически 92 названий периодики. Нужно сказать, что в это число уже включаются как одно учреждение разные институты ленинградской академии, а также ленинградского и киевского университетов. /13/

Этим единичным, разрозненным начинаниям положила конец принятая в 1949 году статья закона № XXVП/1949., которая делала Венгерскую Академию наук подлинным руководителем научной жизни, научных исследований народно-демократической Венгрии.

Реорганизация ВАН глубоко изменила и работу библиотеки. Но за результаты нужно было еще бороться. Директор библиотеки Тибор Шер в докладе от 17 мая 1952 г. так говорил об обмене в 1951 году: "Мы применили новую организацию и новые методы работы в установлении обменных связей с заграничными академиями наук и научными обществами. Наша активная деятельность: переписка, быстрая покупка и посылка венгерского материала, который просят от нас в обмен вместо недостающих изданий "Акты", вообще, целесообразное установление старых и новых связей, по сравнению с необдуманной, инертной деятельностью старой Академии в вопросах обмена, принесли значительные результаты: в 1950 году библиотека получила от 480 заграничных учреждений регулярно 943 названия периодики. В 1951 г. от №22 научных учреждений 1559. (По-

лучено кроме этого 1208 отдельных книг.) Цена этого материала до сих пор составила уже почти 12 000 долларов, но присылку примерно 450 изданий по обмену 1951 года мы еще ждем. — Наш обмен мог бы быть еще успешнее, если бы нерегулярный и запаздывающий выпуск посылаемых наших журналов "Акты" не препятствовал бы нашей работе." /14/ Среди полученных в этом году 1562 журналов советских было 211. Библиотека стремилась пополнить свой русский и советский книжный фонд и путем систематических покупок: в 1950—51 гг. ее коллектор работал с этой целью в московских книжных и букинистических магазинах, но, к сожалению, с небольшим успехом, так как отсутствующих в нашей библиотеке книг он не мог уже найти и там. Много книг покупали в магазине "Горизонт"; в эти годы большую часть своего советского материала библиотека приобрела путем покупок.

В начале 1952 года Академия наук СССР приняла новые меры, чтобы помочь академиям наук народных демократий. Президиум АН СССР принял решение, согласно которому Библиотека Советской Академии наук должна была увеличить свой обмен с Китайской Народной Республикой, с ГДР и Венгрией.

В 1953 г. Президиум Венгерской Академии наук, оценив опыт предыдущих лет, сформулировал директивы дальнейшей работы библиотеки в решении № 715 В/1953. В 3-ем пункте второго раздела о профиле говорится: "Библиотека собирает все новинки и изданные раньше произведения в области советской науки; стремится к полноте в этой области и отказывается от приобретений только в порядке исключения и только для другого академического института." В результате этого решения Библиотека Венгерской АН должна иметь все значительные произведения советской науки.

Поэтому обмен как источник комплектования совет-

ских книг и периодики приобретает все большее значение. В 1955 г. библиотека имела обмен с 69 научными учреждениями Советского Союза, и за посланные 568 серий "Акт" в обмен получила 422 названий периодики и 1742 тома книг. Директор библиотеки с радостью докладывал, что путем обмена библиотека получила "... такие издания, которых в продаже вообще уже нет, как, например, петербургские издания восемнадцатого и начала девятнадцатого века, посланные Армянской Академией." /15/

В 1955 году библиотека вступила в обмен с одной из самых больших московских библиотек, с основанной в 1921 г. Государственной Библиотекой иностранной литературы. В письме от 30-ого декабря, 1954 г., присланном из Москвы, говорится: "Задачей нашей библиотеки является ознакомление советского читателя с зарубежной литературой. Особое внимание уделяется работе с литературой стран народной демократии. Поэтому наша библиотека, в фонде которой насчитывается около 2 милл. томов на 62 иностранных языках, стремится исчерпывающе комплектовать литературу на венгерском языке. Большую ценность для нас представляет литература, освещающая путь ВНР к социализму (партийное, государственное, хозяйственное и культурное строительство), а также книги по истории и географии страны. Наша библиотека заинтересована в получении оригинальных работ по литературоведению, языкознанию, искусству, библиотечному делу, а также исследований венгерских ученых в области естественных наук (математика, физика, биология, сельское хозяйство). Мы собираем труды академических институтов и научных обществ." /16/

Библиотеки советских республиканских академий наук ведут самостоятельный обмен с 1956 г. Полученную от нас литературу везде принимают охотно: Л. Х. Вассерман в 38-ом номере журнала "Библиотечно-Библиографическая Ин-

формация" с удовлетворением упоминает о том, что библиотека Академии наук Азербайджанской ССР от Библиотеки ВАН получает из венгерских академических изданий обязательный экземпляр. (На стр. 117.) Там же М. Б. Нижарадзе, сотрудник Библиотеки АН Грузинской ССР, среди самых ценных изданий, полученных библиотекой, упоминает о книге Дь. Моравчик "Бизантино-турцика", об "Истории венгерского искусства XX-ого века" Габора Погань и об "Истории архитектуры" Матэ Майор (стр. 125).

Соглашение о научном сотрудничестве между Венгерской и Советской Академиями наук от 20-го апреля 1957 г. не считало необходимым изменить эту так удачно сложившуюся связь. Соглашение делает обмен книг и журналов заданием, с одной стороны, Библиотеки ВАН, а с другой - Фундаментальной Библиотеки АН СССР. По этому договору Библиотека ВАН получает все издания АН СССР для себя и для своей сети: издания по общественным наукам и по филологии из Москвы, от Фундаментальной Библиотеки общественных наук Академии наук СССР, а по естественным и техническим наукам - от Библиотеки АН СССР из Ленинграда.

Со своей стороны, Библиотека ВАН тоже посылает обеим библиотекам все венгерские академические издания в нужном им количестве экземпляров. Так, например, в 1964 году она послала в Ленинград 82 названия журналов, всего 237 экземпляров. В советских научных библиотеках с наибольшим интересом встречают издания ВАН на иностранных (русском, английском, немецком, французском) языках; из журналов, например, высоко ценят "Акты".

С развитием техники начинается новая форма книгообмена: обмен микрофильмов. В 1969 г., например, Фундаментальная Библиотека Общественных наук АН СССР получила от Библиотеки ВАН по просьбе Института истории САН фотокопии 312 исторических работ 16-20 веков, среди них

изданий исторических источников, монографий, годовых комплектов журналов, всего больше, чем 50 000 снимков. Библиотека ВАН за этот материал в обмен просила главным образом снимки советских литературных журналов 1920-ых годов.

Время от времени Президиум ВАН пересматривает положение обмена библиотеки. Для этого он просил у библиотеки оценку этой деятельности последний раз в 1961 году. Анализ, принятый на заседании 25-ого мая того года, так установил принципы обмена (мы цитируем только связанные с нашей темой пункты): "1. Обмен с академиями, крупными научными обществами и научными центрами, которые проявляют особенно большой интерес к венгерской науке и культуре, библиотека считает прежде всего научной связью. В этих случаях равноценность посылок, согласно международному опыту, мало учитывается. 2. Обмен с социалистическими странами считается взаимной помощью. Положительное или отрицательное сальдо обмена в этих случаях указывает только отношение друг к другу уровня изданий стран... 5. Обмен в рамках культурных договоров стран и соглашений о научном сотрудничестве академий социалистических стран является частью государственных и академических договоров." /17/ Отдельно говорится об обмене исследовательских институтов ВАН, где подчеркивается научное сотрудничество.

На основании вышесказанного можно справедливо считать, что русский и советский научный книжный фонд Библиотеки ВАН является в своем роде единственным в Венгрии. Совершенно очевидно, что значение этого фонда и опытов в обмене библиотеки призвано и в том договоре больших будапештских научных библиотек, подписанном в 1964 году, по которому библиотека стала фундаментальной библиотекой славянской литературы и языкознания в Венгрии.

ПРИМЕЧАНИЯ

- 1/ Ежегодники Венгерского Научного Общества, том 2-ой, стр. 44.
- 2/ Сообщения Венгерской Академии наук, 1857. стр. 608.
- 3/ Журналы и периодика в Библиотеке ВАН. Будапешт, 1906 г.
- 4/ Хеллебрандт, Арпад: Дипломатари и монумента в Библиотеке Венгерской Академии наук. Будапешт, 1909 г. Изд. ВАН.
- 5/ Отчет о деятельности АН СССР за 1925 г. стр. 381. В отделе рукописей Библиотеки АН СССР.
- 6/ Библиотека ВАН, Отдел рукописей. Переписка библиотеки 132/1925.
- 7/ Отчет о деятельности АН СССР за 1927 г. стр. 15.
- 8/ Библиотека ВАН, Отдел рукописей. Переписка библиотеки 89/1926.
- 9/ Библиотека ВАН, Отдел рукописей, Переписка библиотеки 117/1927.
- 10/ Список журналов, поступающих в будапештские библиотеки в 1935 г. Будапешт, 1935.
- 11/ Сообщения ВАН, 1947. том 5б. вып. 479. стр. 15.
- 12/ История Библиотеки Академии наук СССР. Москва, 1964. Наука. стр. 558.
- 13/ Советско-венгерская выставка в Библиотеке ВАН. Будапешт, 1949.
- 14/ Архив Академии, 585/1952.
- 15/ Доклад за 1955 г. На управлении Библиотеки ВАН.
- 16/ Копия в архиве Отдела комплектования ВТВИЛ.
- 17/ Архив управления Библиотеки ВАН, 337/1962.

MELLÉKLETEK

ИЛЛЮСТРАЦИИ

BULLETIN

DE

L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES

DE

S^T-PÉTERSBOURG.

TOME SECOND.

(Avec 2 Planches et 1 Supplément.)

S^T-PÉTERSBOURG, 1860.

Commissaires de l'Académie Impériale des sciences:

à St.-Petersbourg
MM. Eggers & Comp.

à Wigo
M. Samuel Schmidt.

à Leipzig
M. Léopold Voss.

Prix du volume: 2 Roub. 70 Kop. d'arg. pour la Russie, 3 Thl. de Prusse pour l'étranger.

1. Könyvtárunk első orosz cserepartnere az Orosz Tudományos Akadémia Könyvtára (Szentpétervár).
Первый русский партнер нашей библиотеки -
Библиотека Российской Академии наук в Петербурге.

ПИСЬМА И БУМАГИ
ИМПЕРАТОРА
ПЕТРА ВЕЛИКАГО

ТОМЪ ПЕРВЫЙ

(1688—1701)

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
ГОСУДАРСТВЕННАЯ ТИПОГРАФІЯ.
1887.

2. Nagy Péter cár leveleinek és iratainak első kötete.
Одно из самых значительных изданий исторических
памятников, полученное путем обмена.

ГРАММАТИКА

МОНГОЛЬСКО-КАЛМЫЦКАГО ЯЗЫКА.

СОЧИНЕНИЕ

АЛЕКСѢЯ ВОБРОВНИКОВА,

Баккалавра Казанской Духовной Академіи.

КАЗАНЬ.

ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФІИ.

1849.

3. A Kazani Egyetemmel is korán kialakult a cserekapcsolat.
 Скоро оформилась обменная связь и с казанским университетом.

ТРУДЫ ПО ВОСТОКОВѢДѢНІЮ,
издаваемые Лазаревскимъ Институтомъ Восточныхъ Языковъ.
Выпускъ XVI, № 1-ый.

ИСТОРИЯ ПЕРСИИ, ЕЯ ЛИТЕРАТУРЫ И ДЕРВИШЕСКОЙ ТЕОСОФІИ.

А. КРЫМСКАГО.

Новое издание, переработанное совместно съ *К. Фрейтагомъ*.

- I Критико-библиографическій обзоръ источниковъ и пособій по политической и литературной истории Персии.
II. Политическое возрожденіе Персии, покоренной арабами.

— «Говорятъ, что персы изъ всѣхъ своихъ цестовъ, за пять столѣтій, признали достойными только семерыхъ:— а въдъ среди прочихъ, забракovanýchъ ими, многіе будутъ почише меня».

Гѣте.

МОСКВА.

Типографія Вяч. Ал. Гатцукъ, Долгоруковская, д. Бутюгиной
1909.

4. A moszkvai Lazarevszkij Intézet egyik kiadványának címlapja: perzsa történelem és irodalomtörténet. — Ценными изданиями обогатил наше собрание по востоковедению Лазаревский Институт в Москве.

GESELLSCHAFT FÜR KULTURELLE VERBINDUNG DER SOWJETUNION MIT DEM AUSLANDE

Rundschreiben

Moskau, Datum d. Poststempels

Swerdlovplatz

Wir erlauben uns hiermit Sie von der kürzlich erfolgten Gründung der „Gesellschaft für Kulturverbindung der Sowjetunion mit dem Auslande“ in Kenntnis zu setzen.

Die Gesellschaft zählt zu ihren Mitgliedern die hervorragendsten wissenschaftlichen und Kulturorganisationen der Union der S. S. R., sowie auch Regierungsinstitutionen, die an der wissenschaftlichen und kulturellen Verbindung mit dem Auslande interessiert sind.

Die Gesellschaft besteht aus folgenden Abteilungen:

a) **Verbindungsbüro** mit den Funktionen: Verbindung mit den Gesellschaften für Annäherung an die Union der S. S. R. in den verschiedenen Ländern; Erledigung der aus dem Auslande eintreffenden Anfragen; Austausch von Professoren und Studenten zwischen d. Union der S. S. R. und dem Auslande; Einziehung von Informationen über internationale und nationale Kongresse, Ausstellungen im Auslande und der Union der S. S. R., usw.

b) **Büro des Bücheraustausches**. Nach einer mit der Russischen Zentralen Bücherkammer getroffenen Vereinbarung, konzentriert sich der ganze wissenschaftliche Bücheraustausch der Sowjetunion mit dem Auslande in dem Büro des Bücheraustausches der Gesellschaft, da letztere ihre eigenen Bevollmächtigten in verschiedenen Ländern besitzt.

c) **Pressebüro**. Es redigiert und gibt ein Bulletin über das wissenschaftliche und Kulturleben der Union der S. S. R. heraus und versorgt das Ausland mit Artikeln und Notizen über verschiedene Fragen des Sowjetlebens.

d) **Auskunftsbüro für Ausländer**. Seine Aufgabe ist, den in die Sowjetunion einreisenden Ausländern behilflich zu sein, das wissenschaftliche und Kulturleben der Union der S. S. R. kennen zu lernen, sowie auch Exkursionen der Ausländer nach der Union der S. S. R. und von Bürgern der Sowjetunion ins Ausland zu bedienen.

e) **Russ-Photo**. Versorgt die ausländische Presse mit Illustrationen aus dem Leben der Union der S. S. R. und liefert ausländische Illustrationen an die Sowjetpresse.

Die „Gesellschaft für Kulturverbindung der Sowjetunion mit dem Auslande“ hofft, dass alle Kreise, die an der Wiederaufnahme der durch den Krieg und die Blockade im Laufe der Jahre unterbrochenen kulturellen Beziehungen zu den Sowjetrepubliken interessiert sind, sie in ihrer Tätigkeit weitgehendst unterstützen werden.

Mit vorzüglicher Hochachtung

Präsidium der Gesellschaft für Kulturverbindung der Sowjetunion mit dem Auslande:

Vorsitzende:

O. Kamenewa

Stellvertret. Vorsitzender:

Prof. Dr. N. Loboda

Verst. w. Sekretar:

D. Bucharzew

5. A VOKSz német nyelvű körlevele a cserekapcsolatok felújításáról, 1925. – Циркуляр ВОКС-а на немецком языке о возобновлении обмена.

АКАДЕМИЯ НАУК
СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

ИЗВЕСТИЯ
по
РУССКОМУ ЯЗЫКУ И СЛОВЕСНОСТИ
1928
ТОМ I

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК СССР
ЛЕНИНГРАД 1928

ИЗВЕСТИЯ АКАДЕМИИ НАУК
СОЮЗА СОВЕТСКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

VII СЕРИЯ
ОТДЕЛЕНИЕ ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

1930

BULLETIN DE L'ACADÉMIE DES SCIENCES
DE L'UNION DES RÉPUBLIQUES SOVIÉTIQUES SOCIALISTES

VII SÉRIE
CLASSE DES HUMANITÉS

ЛЕНИНГРАД — LENINGRAD
ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК СССР

6. A két világháború között is értékes kiadványokat kaptunk cserébe.
Путем обмена получены эти издания после первой мировой войны.

فرهنگستان علوم جمهوری شوروی سوسیالیستی
آذربایجان
انستیتی خاورشناسی

محررین ہندو شاہ نجوانی
دستور الکاتب فی
تخصیص المراتب
جزء اول از جلد یکم

متن علمی و انتقادی با مقدمه و فهرستها
بسی و اهتمام و تصحیح

عبدالکریم علی اوغلی علی زاده

سکو ۱۹۶۴

АКАДЕМИЯ НАУК АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

МУХАММАД ИБН
ХИНДУШАХ НАХЧИВАНИ

ДАСТУР АЛ-КАТИБ ФІ
ТАЙЙН АЛ-МАРАТИБ

(РУКОВОДСТВО ДЛЯ ПИЩА
ПРИ ОПРЕДЕЛЕНИИ СТЕПЕНЕЙ)

КРИТИЧЕСКИЙ ТЕКСТ, ПРЕДИСЛОВИЕ
И УКАЗАТЕЛИ
А. А. АЛИ-ЗАДЕ

Том I

Часть 1

МОСКВА • 1964

7. Keleti Gyűjteményünk jelenleg is gazdagodik csere útján kapott szovjet orientalisztikai kiadványokkal. - Наш Восточный отдел и в настоящем обогащается советскими изданиями по востоковедению путем обмена

ЛЕНИН И СОВРЕМЕННАЯ НАУКА

КНИГА 2

ЛЕНИНСКИЕ ИДЕИ
И СОВРЕМЕННОЕ
ЕСТЕСТВОЗНАНИЕ
РАСЦВЕТ НАУКИ
В СООБЪЕДИНЕННЫХ
РЕСПУБЛИКАХ

ИЗДАТЕЛЬСТВО «НАУКА» МОСКВА - 1970

М. ГОРЬКИЙ

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ
В ДВАДЦАТИ ПЯТИ ТОМАХ

ИЗДАТЕЛЬСТВО «НАУКА»

С. К. ЗЛОЧЕВСКИЙ,
А. В. КОЗЕНКО,
В. В. КОСОЛАПОВ,
А. Н. ПОЛОВНИЧКИ

ИНФОРМАЦИЯ
В НАУЧНЫХ
ИССЛЕДОВАНИЯХ

«НАУКОВА ДУМКА» КИЕВ - 1968

8. Néhány címlap a legújabbban érkezett könyvekből. - Несколько из самых новых книг, поступивших в библиотеку путем обмена.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRÁNAK KIADVÁNYAI

1. Haraszthy Gyula: A 130 éves Akadémiai Könyvtár, Bp. 1956.
2. Berlász Jenő - Szakmáryné Németh Mária: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának múltja és jelene, Bp. 1956.
3. Csapodi Csaba: A legrégebb magyar könyvtár belső rendje, Bp. 1957.
4. Berlász Jenő: Az Akadémiai Könyvtár Kézirattárának átalakulása, Bp. 1957.
5. Haraszthy Gyula: Az Országos Könyvtárügyi Tanács és a magyar könyvtárügy időszerei kérdéseiről, Bp. 1958.
6. Gergely Pál: Arany János és az Akadémia Könyvtára, Bp. 1958.
7. Moravék Endre: Die neuen ungarischen Bibliotheksnormen, Wien, 1957.
8. Szakmáryné Németh Mária: Az Akadémiai Könyvtár, mint a Magyar Tudományos Akadémia célkitűzéseinek könyvtári támogatója, Bp. 1958.
9. Gergely Pál: Az Akadémia levéltára a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézirattárában, Bp. 1958.
10. Csapodi Csaba: Könyvkonzerválás és restaurálás a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában, Bp. 1958.
11. Moravék Endre: Kiadványtípusok a katalógizálás szempontjából, Bp. 1958.
12. Szakmáryné Németh Mária: A központi folyóirat-cimjegyzék kérdéseiről, Bp. 1959.
13. Csapodi Csaba: L'avenir des périodiques scientifiques, La Haye, 1958.
14. Csanak Dóra, F.: Az Akadémiai Könyvtár története a szabadságharcig, Bp. 1959.
15. Moravék Endre - Weger Imre: Magyar könyvészetű kifejezések kis orosz szótára, Bp. 1959.
16. Csaba Csapodi: Der geographische Begriff im Katalogsystem der Bibliothek, Wien, 1959.
17. Csapodi Csaba: A proveniencia elve a könyvtárban, Bp. 1959.
18. Rásonyi László: Stein Aurél és hagyatéka, Bp. 1960.
19. Sáfíran György: Arany János és Rozvány Erzsébet, Bp. 1960.
20. Rózsa György: A magyar társadalomtudományok az UNESCO kiadványaiban. - Les sciences sociales hongroises dans les publications de l'UNESCO, Bp. 1960.
21. Gergely Pál: Pápai Párizs-album a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában, Bp. 1961.
22. Gergely Pál: Bartók Béla ismeretlen levelei a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában, Bp. 1961.
23. Sarióska Vince Ernő: Bólyai János házassága a köztudatban és a dokumentumok, Bp. 1961.
24. Csapodi Csaba: Mikor pusztult el Mátyás király könyvtára? Bp. 1961.
25. Moravék Endre - Weger Imre: Abbreviaturae Cirillicae, Bp. 1962.
26. Rásonyi László: A magyar keletkutatás orosz kapcsolatai, Bp. 1962.
27. Tőkés László: Az Akadémiai Könyvtár mikrokönyvgyűjteménye és fotolaboratóriuma, Bp. 1962.
28. Fráter Jánosné: "Nemzeti részvét emelte." 100 évvel ezelőtt kezdték építeni az Akadémia palotáját, Bp. 1962.
29. Büky Béla: Székely Bertalan hagyatéka a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában, Bp. 1962.

30. Moravék Endre: Index acronymorum selectorum. Pars. 2, Instituta scientifica, Bp. 1962.
31. Mérelné Juhász Margit: Mikszáth Kálmán szellemi és tárgyi hagyatéka a Magyar Tudományos Akadémián és tájmúzeumainkban, Bp. 1963.
32. Rózsa György: The documentation of science organization as an emerging new branch of scientific information, Bp. 1962.
33. Gergely Pál - Molnár Zoltán: Az Akadémiai Értesítő és a Magyar Tudomány repertórium, 1840-1960, Bp. 1962.
34. Csapodi Csaba: Mikor szűnt meg Mátyás király könyvfestő műhelye? Bp. 1963.
35. Tókécs László: A mikrokártya és a kutatók, Bp. 1963.
36. Büky Béla - Csengeryné Nagy Zsuzsa: Székely Bertalan illusztrációját egy tervezett Petőfi-életrajzhoz, Bp. 1963.
37. Gergely Pál: Az Akadémia szerepe a pesti Nemzeti Színház létrehozásában, Bp. 1964.
38. Moravék Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 3, Instituta paedagogica, Bp. 1963.
39. György, Josef: Die Goethe-Sammlung Balthasar Flischers in der Bibliothek der Ungarischen Akademie der Wissenschaften, Bp. 1963.
40. Rózsa György: Részvételünk és lehetőségek a nemzetközi társadalomtudományi dokumentációban, Bp. 1964.
41. Csapodi Csaba: Beatrix királyné könyvtára, Bp. 1964.
42. Rózsa György: Hagomány és korszerűség: az Akadémiai Könyvtár távlati fejlesztéséről, Bp. 1964.
43. Büky Béla: A tudományos tájékoztatás egyik feladatköre: témaelemzési statisztikák készítése és alkalmazása, Bp. 1964.
44. Csapodi Csaba: Conservation of the Manuscript and Old Book Collections at the Library of the Hungarian Academy of Sciences: methods and results (1949-1964) - Állományvédelmi módszerek az eredmények az Akadémiai Könyvtár Kézirattárában és Régi-könyv Gyűjteményében (1949-1964.) Bp. 1965.
45. Fráter Jánosné: Részletek az Akadémiai Könyvtár történetéből (1865-1875), Bp. 1965.
46. Moravék Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 1, Instituta rerum publicarum, Bp. 1965.
47. Moravék Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 7, Instituta communicationis, Bp. 1966.
48. Györgyi Sándor: Lettres de Romain Rolland à Marianne Czeke dans la Bibliothèque de l'Académie des Sciences de Hongrie. - Romain Rolland levelei Czeke Mariannéhoz a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában, Bp. 1966.
49. Moravék Endre: Index acronymorum selectorum. Pars 4, Religio, Bp. 1966.
50. Rózsa György: Some Considerations of the Role of Scientific Libraries in the Age of Scientific and Technical Revolution, - An essay and approach to the problem, (Főkéziratban.)
51. Simon Mária Anna: A Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézeti könyvtári hálózata, Bp. 1966.
52. Fráter Jánosné: A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bizottságának működése (1854-1949), Bp. 1966.
53. Csapodi Csaba: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának ősnymontatvány-gyűjteménye, Bp. 1967.
54. Horos Vilma, H: Szűchenyi István hátrahagyott iratainak története, Bp. 1967.
55. György József: Az Akadémia Könyvtára egykori Goethe-szobája és nevesebb magyar látogatói, Bp. 1968.

56. Bükyné Horváth Márta: Az Akadémiai Könyvtár kurrens külföldi periodikumai, Bp. 1968.
57. Moravék Endre: Index acronymorum selectorum, Pars 6, Instituta oeconomica, Bp. 1968.
58. Szelei László: A Magyar Tudományos Akadémia Levéltára az Akadémiai Könyvtárban, Bp. 1970.
59. Sz. Garai Judit - Ujhelyi Gabriella: A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára orosz és szovjet cserekapcsolatainak vizsgálatos története. -
Очерки истории книгообмена библиотеки Венгерской Академии наук с
русскими и советскими библиотеками. Bp. 1970.

